

Klagenemnda for miljøinformasjon

Klage på behandling av miljøinformasjon til behandling for Miljøinformasjonsnemnda.

Nemndsvedtak i saksnummer: 2005/16

Klager: Jøran Sten Pettersen
Ved Forbrukerrådet
Postboks 317
1702 Sarpsborg

Innklaget: Elkjøp Skien
Melumveien 8
3704 Skien

Saken gjelder

Saken gjelder klage på Elkjøps behandling av krav om miljøinformasjon. Klager har etterspurt om produktet Compaq PRESM 2201 bærbar pc inneholder flammehemmende stoffer som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse. Klager har også spurt om produktet inneholder kvikksølv.

Bakgrunn

Forbrukerrådet utførte høsten 2005 en undersøkelse av hvordan forhandlere besvarer spørsmål med hjemmel i miljøinformasjonsloven og produktkontrollloven. Ansatte i Forbrukerrådet utga seg for å være forbrukere og stilte spørsmål muntlig i butikkene, og deretter skriftlig i brev.

Ved brev av 18. oktober 2005 rettet Jøran Sten Pettersen sin forespørsel til Elkjøp.

Ved brev av 20. desember 2005 klaget Forbrukerrådet bedriften inn for Nemnda og anførte at Elkjøp ikke hadde besvart henvendelsen.

Ved brev av 4. januar 2006 sendte Nemnda underretning om klagen til Elkjøp, med frist til å uttale seg om saken.

I e-post til sekretariatet for Nemnda av 12. januar 2006 kommenteres klagen av varehussjef for Elkjøp Stormarked Skien.

I brev av 19. januar ba sekretariatet om kommentarer fra klager.

I brev av 23. februar 2006 ga klager ytterligere kommentarer.

Klagers anførsler

Klager anfører at han ikke har fått tilstrekkelig informasjon. Noe utfyllende opplysninger har imidlertid innkommet i etterkant av klagen, men dette svaret er inkonsistent og gir ikke et fullgodt svar på om produktet inneholder bromerte flammehemmere. Ifølge SFT oppstår det ca. 150 000 tonn EE-avfall i året, og mengden er økende. Innholdet av prioritert farlig avfall overstiger de fleste andre avfallstyper. Det ville være oppsiktsvekkende om den bærbare

PC'en det er stilt spørsmål om ikke inneholder miljøgifter. Klager ønsker å få vite hvilke miljøgifter og i hvilke komponenter i PC'en disse miljøgifter forekommer.

Innklagedes anførsler

I korrespondansen via Elkjøp opplyses fra Hans Wendschlag, Nordisk miljøsjef i Hewlett-Packard at det ikke anvendes flammehemmere av typen PBB og PBDE i produktet. I kretskortmaterialet anvendes imidlertid reaktivt TBBPA. Det vedlegges et forholdsvis grundig faktaskriv som beskriver bruken av flammehemmende midler i Hewlett-Packards produkter generelt.

Det opplyses også at det i bakgrunnsbelysningen anvendes en lampe som inneholder ca 3 mg. kvikksølv.

Nemndas vurdering

1 Lovanvendelse

Klagerens spørsmål gjelder innholdet av stoffer som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse i et spesifikt produkt, jf produktkontrolloven § 10 første ledd. Det er dermed produktkontrollovens regler som får anvendelse.

2 Partsforhold

Bakgrunnen for kravet om miljøinformasjon er en aksjon hvor ansatte i Forbrukerrådet som privatpersoner retter henvendelser til ulike virksomheter. Selve klagen ble inngitt av Forbrukerrådet. I brev av 22. februar 2006 til Klagenemnda ga privatpersonene som hadde etterspurt informasjonen i denne aksjonen sin fullmakt til at Forbrukerrådet forfølger saken. Forbrukerrådet opptrer dermed som fullmektig for Jøran Sten Pettersen, som dermed er rett klager i klagesaken.

Nemnda vil bemerke at det er Forbrukerrådet som har initiert undersøkelsen, og ikke privatpersonen. Forbrukerrådet opptrer på denne måten under "falsk flagg", ved å utgi seg for å være en forbruker overfor virksomheten. Utgangspunktet må være at den som etterspør opplysninger opptrer åpent. Det nærmere innhold i plikten til å gi opplysninger kan etter omstendighetene variere med hvem som etterspør opplysninger. De som har plikter etter loven har dermed et rimelig krav på å vite hvem de forholder seg til. Unntak fra dette kan tenkes, men Nemnda ser ikke grunn til å gå nærmere inn på dette i nærværende sak. Selv om Nemnda etter dette i utgangspunktet er kritisk til den fremgangsmåte som er valgt, kan den likevel ikke se at fremgangsmåten i seg selv innebærer at klagen ikke kan behandles. Avvisning på dette grunnlag er heller ikke påstått av innklagede.

3 Foreligger det en informasjonsplikt?

For å falle inn under lovens virkeområde må den etterspurte informasjonen vedrøre komponenter eller egenskaper ved produktet som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse, jf. produktkontrolloven § 10, jf. § 1.

3.1 Hva er bromerte flammehemmere?¹

Klager har etterspurt innholdet av flammehemmere i produktet. Bromerte flammehemmere er betegnelsen på en gruppe bromerte organiske stoffer som har en hemmende effekt på flammer

¹ Kilde: SFT (<http://www.sft.no>)

i organisk materiale. De brukes i elektriske og elektroniske (EE-) produkter, tekstiler og plast i transportmidler, byggematerialer, maling og fugemidler. Anslagsvis 60 tonn brukes i norsk produksjon. Den totale mengden bromerte flammehemmere som omsettes i produkter i Norge, er anslått til å være ca. 300 tonn per år.

Mange bromerte flammehemmere har uønskede helse- og miljøvirkninger. Fordi de er meget stabile, skjer det en spredning i miljøet, en oppkonsentrering i næringskjeden og en opphopning i sedimentene hvor det skjer en sakte nedbrytning. Derfor sammenlignes disse stoffene ofte med Persistente Organiske Pollutants (POP), som for eksempel PCB. En rekke undersøkelser har vist at bromerte flammehemmere finnes i stigende mengder i naturen og i mennesket.

Stoffene penta-, okta- og deka-BromDifenylEter (-BDE), TetraBromBisPhenol A (TBBPA) og HeksaBromCykloDodekan (HBCDD) utgjør den største andelen bromerte flammehemmere i bruk på verdensbasis. Det er dokumentert at stoffene penta-, okta- og deka-BDE har svært alvorlige miljø- og helsemessige egenskaper. TBBPA og HBCDD er de bromerte flammehemmerne som nå er mest i bruk i Norge. HBCDD er additiv, det vil si at de påføres produktene separat og tilsettes ikke i råvaren (reaktivt). Det antas at stoffer som er påført additivt normalt vil ha et større potensial for å lekke ut av produktene enn de som benyttes reaktivt. Reduksjon av bromerte flammehemmere brukt additivt bør derfor prioriteres. TBBPA brukes mest reaktivt (motvirkende), men også i en viss utstrekning additivt. Til tross for størst bruk reaktivt har man de senere årene også funnet TBBPA i blod hos mennesker. Stoffet lekker blant annet fra deponier. Nyere resultater viser utlekking fra plasten i kasserte EE-produkter. Disse stoffenes betenkelige miljø- og/eller helsemessige egenskaper er nå stadig bedre dokumentert. Det er imidlertid fortsatt behov for mer kunnskap om stoffenes effekter og skjebne i miljøet. SFT mener at det på grunn av stoffenes utstrakte bruk og spredning kan være grunn til å regulere bruk, selv om endelige konklusjoner fra risikovurderingene ikke er trukket.

3.2 Hva er kvikksølv?²

Klager etterspør også innholdet av kvikksølv i produktet. Kvikksølv er et grunnstoff som i naturen er sterkt bundet til sedimenter og organisk materiale. Kvikksølv kan bli omdannet til giftig metylkvikksølv som er fettløselig og tas opp av planter og dyr. Kvikksølv akkumulerer i organismer og oppkonsentreres i næringskjeden, og er derfor mest skadelig for dyr på toppen av næringskjeden. De mest alvorlige skadevirkninger av kvikksølv er skader på nervesystemet, nyreskader og kontaktallergi. Høye kvikksølvnivåer i morens blod kan gi fosterskader.

3.3 Vurdering

Utgangspunktet er at virksomheten må sannsynliggjøre at informasjonen som er etterspurt faller utenfor bedriftens informasjonsplikt etter produktkontrollloven § 10. Det er ikke gjort forsøk på dette fra bedriftens side.

Det er stilt to spørsmål:

1) Inneholder produktet Compaq PRESM 2201 bærbar pc flammehemmende stoffer som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse?

² Kilde Miljøstatus i Norge (<http://www.miljostatus.no>)

Flertallet (Mette Cecilie Greve og Eli Heiberg)

Produktkontrollloven § 10 første ledd bokstav a lyder som følgende:

”Enhver har rett til å få informasjon om

- a) produktet inneholder komponenter eller har egenskaper som kan medføre virkning som nevnt i § 1”*

Informasjonen kan kreves fra produsent, importør, bearbeider, omsetter eller bruker av produktet, jf. annet ledd.

Produktkontrollloven § 1 lyder som følgende:

”Denne lov har til formål å:

- a) forebygge at produkter og forbrukertjenester medfører helseskade, herunder sørge for at forbrukerprodukter og forbrukertjenester er sikre,*
- b) forebygge at produkter medfører miljøforstyrrelse, bl.a. i form av forstyrrelse av økosystemer, forurensning, avfall, støy og lignende,*
- c) forebygge miljøforstyrrelse ved å fremme effektiv bruk av energi i produkter.”*

Følgelig gis en rett til informasjon dersom et produkt inneholder ”komponenter” som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse. Nemndas flertall legger for sin del til grunn at bromerte flammehemmere er en komponent kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse. Det foreligger derfor i utgangspunktet informasjonsplikt etter produktkontrollloven, i den grad bromerte flammehemmere er en del av produktet.

2) Inneholder det samme produktet kvikksølv?

Også når det gjelder kvikksølv legger flertallet i Nemnda til grunn at stoffet som komponent kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse. Det foreligger derfor i utgangspunktet også informasjonsplikt etter produktkontrollloven.

Mindretallet (Håvard K. Sandnes)

Mindretallet i Nemnda er enig i at både spørsmål 1 og 2 må besvares av bedriften i dette tilfellet, men vil knytte noen bemerkninger til vurderingen:

Der det spørres om et produkt inneholder et konkret stoff (som her i spørsmål 2) eller stoffer som inngår i en navngitt stoffgruppe (som her i spørsmål 1), er det ved vurderingen av om bedriften har informasjonsplikt, etter mindretallets mening ikke tilstrekkelig å konstatere at stoffet eller stoffgruppen i seg selv kan gi helseskade eller miljøforstyrrelse, slik flertallet synes å legge til grunn. Det avgjørende, etter mindretallets mening, er om *produktet* kan gi slike virkninger.

Under henvisning til produktkontrollovens lovtekst som inntatt foran, er lovens overordnede formål etter mindretallets mening å forebygge at *produkter* medfører helseskade eller miljøforstyrrelse. Hva som regnes som *produkt*, er definert i lovens § 2 a første ledd.

Etter sin ordlyd gir lovens § 10 første ledd bokstav a en informasjonsplikt som omfatter langt mer enn det lovens generelle formål tilsier. Formålsbestemmelsen i § 1 innebærer som nevnt

at lovens generelle formål er å forebygge at produkter medfører helseskade eller miljøforstyrrelse. Tolket etter sin ordlyd gir § 10 første ledd bokstav a en informasjonsplikt som ikke bare omfatter tilfellene der *produkter* kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse men, som flertallet legger til grunn, også tilfellene der ”produktet inneholder komponenter [...] som kan medføre virkning som nevnt i § 1”. Mindretallet deler ikke flertallets tolkning av loven, og mener at loven ikke kan tas helt på ordet her. Plikten til å informere om produktet inneholder komponenter som kan medføre virkninger som nevnt i § 1, inntre bare der produktet som sådan kan gi disse virkningene. Det vises i denne sammenheng til Ot. prp. nr. 116 (2001-2002) s. 178 første spalte, der det heter:

”En forutsetning for at produktkontrolloven kommer til anvendelse er at det gjelder produkter ”som kan forårsake helseskade eller miljøforstyrrelse”, som definert i produktkontrolloven § 1.”

Der et produkt inneholder et stoff som isolert sett kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelser, hvilket mindretallet legger til grunn at de fleste stoffer vil kunne gjøre under gitte betingelser, men der produktet som sådan ikke kan forårsake slik skade eller forstyrrelse, vil det ikke foreligge informasjonsplikt etter produktkontrolloven § 10.

Etter dette vil, slik mindretallet ser det, informasjonsplikten både i forhold til spørsmål 1 og 2, bero på en vurdering av om produktet ”Compaq PRESM 2201 bærbar pc” kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse.

Mindretallet legger til grunn at produkter av den typen det her er snakk om, bærbar pc, vil kunne medføre miljøforstyrrelse dersom de ikke håndteres korrekt når de kasseres. Produkter som dette bør ikke kastes sammen med vanlig avfall; de bør håndteres spesielt med tanke på å unngå miljøforstyrrelser.

Retten til informasjon om produkter skal blant annet ivareta forbrukers behov for informasjon om produktets miljøaspekter i alle stadier av produktets livssyklus, herunder når produktet kasseres. Det vises til Ot.prp. nr. 116 (2001-2002) s. 94.

Mindretallet legger etter dette til grunn at produktet kan medføre miljøforstyrrelse når det kasseres, og at bedriften således plikter å besvare spørsmålene.

4 Er informasjonsplikten oppfylt?

Produktkontrolloven § 10 sjette ledd, henviser til miljøinformasjonsloven § 18. Etter denne bestemmelsen kan informasjon utleveres på den måten som anses hensiktsmessig. Informasjon skal være dekkende og forståelig i forhold til informasjonsbehovet til den som ber om informasjon.

Det opplyses fra innklagde at produktet inneholder flammehemmende stoffer, hvilke stoffer dette er og hvilken komponent i PC'en stoffet er del av. Kvikksølvinnholdet oppgis også konkret. Det er dermed gitt informasjon i forhold til det klager spør om, og opplysningene er også dokumentert. Nemnda anser derfor Elkjøp Skien for å ha oppfylt sin informasjonsplikt etter produktkontrolloven.

Vedtak

Med hjemmel i lov om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser § 19 fattes følgende vedtak:

- Klagen tas ikke til følge

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages. Vedtaket regnes som særlig tvangsgrunnlag etter lov av 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring (tvangsfullbyrdelsesloven) kapittel 13 og kan bringes inn for domstolene.

Oslo, 25. april 2006

Mette Cecilie Greve
Nestleder

Håvard K. Sandnes

Eli Heiberg